

SAĞLIK BAKANLIĞI WEB TABANLI MERKEZİ KAYIT MODÜLLERİNİN HASTANELERDE MUHASEBE DÜZENİ VE SİSTEMİ AÇILARINDAN DEĞERLENDİRMESİ

Ferhat SAYIM*

ÖZET

Sağlık kurumları sağlık hizmeti üretmek amacıyla üretim faktörlerini bir örgüt ve yönetim gücüyle bir araya getirir. Sağlık kurumları; sağlığın korunması ve geliştirilmesi, hastalıkların tanısı tedavisi ve tıbbi rehabilitasyonu hizmetlerini sunmak amacıyla kurulan ve yönetilen; kamuya tüzel ve özel kişilere ait bütün birimler olarak tanımlanmaktadır. Sağlık kurumlarında muhasebe sisteminin kalitesi, kurumsal yönetim yapısının geliştirilmesi, sürdürülebilir gelişmenin tesisi için kritik bir başarı faktörü haline gelmektedir.

Bu çalışmada, bir işletme olarak sağlık kurumlarında muhasebe sisteminin temel unsurlarının ifade edilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca Sağlık Bakanlığı'nın web sitesi üzerinden uygulamaya koyduğu yönetim ve izleme modüllerinin muhasebe düzenine ve sistemine ne tür katkılar sağlayabileceği analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Muhasebe Düzeni, Sağlık Kurumları, Sağlık Ekonomisi

* Yrd. Doç. Dr., Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü

THE ASSESSMENT OF WEB-BASED CENTRAL REGISTRY MODULES OF HEALTH MINISTRY IN TERMS OF ACCOUNTING SYSTEM AND SYSTEM IN HOSPITALS

ABSTRACT

Health institutions bring together the factors of production with the power of management and organization in order to produce health care. Health organizations are defined as all units; established and managed for health protection and the development, diagnosis and treatment of diseases and to provide medical rehabilitation services. The quality of the accounting system, , is becoming a critical success factor for the establishment of sustainable development and improving the corporate governance structure in the health care organizations.

Managers of health institutions have to satisfy the basic functions for the institutionalized. Also, determination of costs and outcomes requires well-functioning system of accounting and control.

In this study, the basic elements for the accounting system of health institutions are to be expressed. In addition, tried to determine the general framework of management and monitoring modules, the Ministry of Health put in place through the website. These modules can provide what kind contributions to the accounting scheme and system. This subject have been analyzed in this study.

Key Words: Accounting, Corporate Governance, Health Economics

GİRİŞ

Bugün gerek ülkemizde gerekse uluslar arası boyutta yaygın olarak kullanılan sağlığın tanımı, Dünya Sağlık Örgütü'nün(World Health Organization-WHO) kuruluş yasasında yer alan tanımdır. Buna göre; sağlık hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam iyilik halidir. Sağlık kurumları sağlık hizmeti üretmek amacıyla üretim faktörlerini bir örgüt ve yönetim gücüyle bir araya getirir. Sağlık kurumları; sağlığın korunması ve geliştirilmesi, hastalıkların tanısı tedavisi ve tıbbi rehabilitasyonu hizmetlerini sunmak amacıyla kurulan ve yönetilen; kamuya, tüzel ve özel kişilere ait bütün birimler olarak tanımlanmaktadır. Sağlık

kurumları, bir toplumda devlet ve devlete bağlı üniversiteler, belediyeler gibi kamu idareleri ile askeri kurumlar tarafından da işletilebilir. Bu yönden sağlık sektörü karma bir sektördür.

Sağlık kurumları faaliyetlerini yerine getirirken geniş bir işgücünden yararlanır. Farklı birimlerde farklı uzmanlık alanlarında kişiler yer alır. Bunların görevlerinin etkileşimi ve eşgüdümü ile kurulmuş bir organizasyon karşımıza çıkar. Çalışanların geniş bir alanda uzmanlaşmıştır. Sağlık kurumlarında personelin organizasyon içindeki rollerin etkin ve verimli şekilde oturtulması gerekmektedir. Bunun için uygun bir yönetim anlayışının oluşması gerekmektedir.

Son yıllarda, sağlık kurumlarında verilen sağlık hizmetlerinde ve organizasyon yapılarında hızlı bir değişim göze çarpmaktadır. Sayıları giderek artan sağlık kurumları, sunulan hizmetin kalitesi ve maliyeti ile birbiriyle rekabet etmektedir. Bu nedenle, sağlık kurumu yöneticileri ve organizasyondaki tüm bireyler bazen sağlık kurumlarının geleceğini şekillendirmek için bazen de değişime karşı koyabilmek amacıyla yönetim ve organizasyon biliminin ilkelerine dönük olarak kendilerini yenilemektedir.

Bu yenilik elbette çalışma alanında konuyla ilgili daha fazla bilgi sahibi olmakla sağlanır. Gerek kurum yöneticileri gerekse organizasyondaki diğer bireyler işi etkin ve verimli yaparak işletmenin amacına daha kolay ulaşmasını sağlamak durumundadır. Sağlık kurumlarındaki yöneticilerin de kurumsallaşmak için temel fonksiyonları yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu fonksiyonlar; planlama, örgütleme, yöneltme, kontrol ve karar alma olarak belirtilebilir. Bu amaçlara ne kadar ulaşılabildiğini belirlemek için maliyetlerin belirlenmesi önemli hale gelmektedir. Maliyetlerin ve çıktıların belirlenmesi çok iyi işleyen bir muhasebe ve kontrol sistemini gerektirmektedir.

SAĞLIK HİZMETLERİ

Sağlık hizmetleri, sağlık kurumlarının temel ürünü niteliğindedir. Sağlığın korunması ve geliştirilmesi, hastalıkların tanısı, tedavisi ve tıbbi rehabilitasyon hizmetlerini ifade eder. Sağlık hizmetleri hastaların talebi üzerine ve kurumun üstlendiği amacı yerine getirebilmesi için sunulur. Sağlık hizmetlerine olan talep herhangi bir unsura bağlı değildir. Sağlık

Hizmetleri; iş gücünün, madde/malzemenin ve maddi kaynakların yapılandırılmış bir ortamda bir araya getirilmesi sonucunda hastalara sunulabilir.

Sağlık hizmetleri, genel olarak üç sınıfta toplanabilmektedir;

- Koruyucu Hizmetler
- Tedavi Edici Hizmetler
- Rehabilitasyon Edici Hizmetler

Ancak bu üçlü ayrımın bir dördüncü unsur olarak “Sağlığın Geliştirilmesi Hizmetleri” de eklenebilmektedir (Kavuncubaşı, 2000:34).

Sağlık Kurumları

Sağlık kurumları, sağlık hizmeti üretmek amacıyla üretim faktörlerini bir örgüt ve yönetim gücüyle bir araya getiren ekonomik birimdir.

Örgütlenme Açısından Sağlık Kurumları:

- Devlet Hastaneleri
- Kar amacı gütmeyen özel vakıf hastaneleri
- Özel Hastaneler; Kar edip vergi verirler.

Sağlık kurumları; sağlığın korunması ve geliştirilmesi, hastalıkların tanısı-tedavisi ve tıbbi rehabilitasyonu hizmetlerini sunmak amacıyla kurulan ve yönetilen; kamuya, üniversitelere, tüzel ve özel kişilere ait olabilen bütün birimler olarak tanımlanabilir. Bir sağlık kurumu olarak hastane; esas olarak hastaların tanı ve tedavisinin ilk başvurduğu hekim tarafından sağlanmadığı durumlarda, hastanın sevk edildiği ve hekim tarafından hastaya tanı-tedavi ve tıbbi rehabilitasyon hizmeti verilen her türlü yataklı sağlık kuruluşunu ifade etmektedir.

Sağlık sektöründeki kurumlar hem kamu yatırımları hem de kişisel girişimler olabilmektedir. Sağlık kurumları, devlet ve devlete bağlı üniversiteler, belediyeler gibi kamu idareleri ile askeri kurumlar tarafından yönetilebileceği gibi gerçek kişiler veya onların oluşturacağı bir grup girişimci tarafından da işletilebilmektedir. Bu nedenle, sağlık sektörü sahiplik noktasında karma bir sektördür. Ancak ülkemizde son yıllardaki

reform çalışmalarıyla özellikle kamu hastanelerinin sahipliğindeki dağınıklığın giderilmesine çalışılmıştır.

Hastane yönetimi açısından bakıldığında, hastanelerin sadece tıbbi hizmetleri sunan fiziki mekânlar olmadığı, aksine refah düzeyi, tüketim alışkanlıkları, bireylerin eğitim durumu, aile yapısı, kültürel düzeyi, sağlık sisteminin yapısı, sosyal güvenlik, siyasal sistem, sağlık politikaları gibi birçok bireysel, çevresel ve üst sisteme ait faktörün etkisine açık bir sistem olduğu görülmektedir (Kurtulmuş, 1998:232).

Sağlık kurumları; genellikle, kâr amacı taşıyıp taşımadıklarına genel amaçlı veya uzmanlık alanına sahip olmasına, hastaların yatma süresine göre sınıflandırılabilir. Bunun yanı sıra sağlık kurumları verdikleri tedavi edici sağlık hizmetine göre de sınıflandırılabilir.

İşletme devamlılığını sağlamak için işletme finansmana ihtiyaç duyar. Bu fonlar finansal piyasalardan;Yabancı; ya da Öz kaynak şeklinde tedarik edilebilir. (Köse, 2008:13).

Sağlık Kurumlarının Organizasyon Yapısı

Hastaneler de diğer bütün işletmeler gibi çeşitli üretim faktörlerini bir araya getirerek diğer anlamda organize ederek hizmet üretmekte tatmin sağlamak suretiyle fayda üretmektedirler. İşletmeler ürettikleri hizmetin çeşitlerine göre ve bu hizmeti sunma şekillerine göre çeşitli organizasyonel farklılıklar ya da ayrımlara sahip olabilmektedir. Sağlık kurumlarının organizasyonundaki farklar çeşitli kaynaklar ve kurum yapıları incelendiğinde şu şekilde ele alınabileceğini düşünüyoruz.

- İşgücü sayısı ve çeşitliliği geniştir
- Çok farklı bölümler, çok farklı uzmanlıklar, görev tanımı ve unvanlara ait fonksiyonların bir araya gelmesi ile karmaşık bir organizasyon yapısından bahsedilebilir.
- Karmaşık organizasyonda en önemli kişiler hekimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Hekimler organizasyonun idari görev dışında da ayrıcalıklı elemanlarıdır.
- Hizmet sunan elemanların dahil olduğu görev tanımları ve unvanların birçoğunda kanunlarla belirlenmiş eğitim, diploma ve sertifika

zorunlulukları vardır. Hekim, hemşire, diş hekimi, fizik tedavi uzmanı, sağlık memuru, ebe vb.

➤ Uzmanlaşma ve karmaşık yapı, üretilen hizmetin bir bütün halinde başarılı sunumu için, birimlerin birbirine desteğini zorunlu kılmaktadır. Görev ve rollerin etkin şekilde yerine getirilmesi diğer birimlerin ve rollerin desteğine bağlı olabilmektedir.

➤ Sağlık kurumlarının ürünlerinin standart ve tekdüze bir ürün olmaması nedeniyle hekimler ve diğer çalışanlar, farklı uzmanların bazen de farklı kurumların görüşüne başvurmak zorunda kalabilmektedir.

➤ Ulusal sağlık sistemleri dinamik bir yapıya sahiptir. Sürekli değişmektedir. Özellikle son yıllarda sağlık yöneticilerinin ve çalışanlarının değişim dinamiklerini ve işletme bilimine ilişkin yönetim organizasyon ilkelerini daha fazla takip etmeleri gerekmektedir.

➤ Sağlık kurumlarının hedeflere ne kadar ulaşıldığına dair ölçümlenmeler için sağlam bir muhasebe sistemi ve maliyet muhasebesi sistemi kurulması gerekmektedir.

MUHASEBE VE MUHASEBE SİSTEMİ

Muhasebe, bir işletmede meydana gelen değer ve miktar artış ve azalışlarının sürekli şekilde kaydeden, belirli dönemlerde bunların özetini çıkaran sonucu saptayan, raporlayan ve bunları yorumlayarak ilgisi bulunduğu kişilere ve kurumlara, amaçlarına uygun yararlı bilgiler sağlayan, sanat, bilim ve uygulamadır (Tokaç, 2006:17).

Yatırım yapmış olan pay sahiplerine, mali analiz uzmanlarına, kredi verenlere, çalışanlara ve yasal kuruluşlara muhasebenin sağlayacağı bilgilerin aktarılması gerekir. İşletmenin sermayesi, nakit akışı hakkında, dönem sonlarında, işletmenin o tarihteki faaliyetlerinin sonucunu yansıtan bilançosu, gelir tablosu, satılan malların maliyeti, fon akış tablosu, nakit akış tablosu gibi tablolar hazırlanır ve raporlar halinde sunulur (Yurdakul, Şirketler Muhasebesi, 2003:6).

Sağlık kurumları, yönetim muhasebesine dikkat ederler. Yönetim muhasebesi, finansal ve finansal olmayan bilgileri toplayarak işleyen ve işletme yöneticilerine raporlayan bir muhasebe sistemidir (Yurdakul, Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Uygulamaları, 2007:278).

Muhasebenin Alt Dalları

Muhasebe sisteminin, finansal olayların kayıtlanması, belli dönemler itibariyle sonuçların saptanması, yorumlanması ve ilgililerin kullanımına sunulması yönlerinden finansal muhasebe, maliyet muhasebesi ve yönetim muhasebesi olmak üzere üç ana bölümden incelenir (Altuğ, 2006:6).

➤ İşletmeler arasında ve işletme dışındaki çıkar gruplarıyla işletme arasındaki, işletmeyle ilgili olarak oluşan değer hareketlerini izleyerek, bu değer hareketlerinden doğan borç ve alacak ilişkilerini, başka bir ifadeyle varlık ve kaynak oluşumunu hesaplara kaydedip sonuçlarını saptayan, raporlayan muhasebe türü finansal muhasebe türünü oluşturur (Yükçü, 2009:4). Muhasebe sistemi bir bütündür, yani hem birinci hem ikinci amaca hizmet eder. Ama bu iki amaca yönelik muhasebe sisteminin birinci amaca yönelik işlemlerinin tümü “Yönetim Muhasebesi”, ikinci amaca yönelik işlemlerinin tümü ise “Finansal Muhasebe” adını alır (Tokaç, 2006:22).

➤ İşletmede üretilen mamul veya hizmetlerin maliyetlerinin belirlenmesi, maliyet unsurlarının kontrolü, maliyet analizleri ve satış fiyatının belirlenmesi maliyet muhasebesinin konusunu oluşturur (Altuğ, 2006:6). Maliyet muhasebesi verileri, yöneticilerin çeşitli kararlarında kullanacağı bilgilerin önemli bir bölümünü oluşturduğundan, maliyet ve finansal muhasebenin bir alt kümesidir (Tokaç, 2006:22).

➤ Muhasebe verilerinin yönetime yardımcı olacak şekilde toplanması ve analiz edilmesi ile ilgili sorunlar yönetim muhasebesinin konusunu oluşturmaktadır (Küçüksavaş, 2005:12).

Muhasebe Sistemi

Muhasebe sisteminde konu işletmedir (Erdamar ve Basık, 2006:1) ve muhasebe, bir örgütün kaynaklarının oluşumunu, bu kaynakların kullanılma biçimini, örgütün işlemleri sonucunda bu kaynaklarda meydana gelen artış ve azalışları ve örgütün finansal açıdan durumunu açıklayan, bilgileri üreten ve bunları ilgili kişi ve kuruluşlara ileten bir “bilgi sistemi”dir (Erol, 2008, s. 3). Muhasebe, finansal (mali) özellik taşıyan ticari işlemler ile kısmen de olsa benzeri ekonomik olayları, para cinsinden sistemli bir biçimde saptama, toplama, kaydetme, sınıflandırma ve anlamlı olarak özetleme işlemleriyle, ulaşılan sonuçları yorumlayarak ticari kişiliğin sahip ya da ortaklarına,

yöneticilere ve bu kişilikle ilgisi, ilişkisi bulunan diğer kimselere, gereksinme duydukları uygun ve yararlı bilgileri sağlayan sanat, bilim ve uygulama düzenidir (Altuğ, 2006:5). Özet olarak muhasebe, işletmenin parasal nitelikteki işlemlerinin saptanması, ölçülmesi, kaydedilmesi, sınıflandırılması, özetlenerek raporlanması ve analize tabi tutularak yorumlanması sürecidir (Gökçen, 2009:4).

Muhasebe sistemi, ekonomik olayları ve bunların sonuçlarını değerlendirebilmek için geliştirilmiş, belirli kavram ve kuralları bulunan bir düşünce sistemidir. Bu düşünce sisteminde, belirli bir dönemle ve bu dönemin sonundaki durum ile ilgili ekonomik birimler olarak tanımlanan işletmelerin ekonomik faaliyetleri ile yapısını değerlendirebilmek ve faaliyetlerini yönetebilmek için muhasebe kavramlarını bilmek gerekmektedir. Zamanında ulaşılabilecek muhasebe bilgileri üzerinde yapılan bilinçli değerlendirmeler, yorumlar yardımı ile işletmeler başarılı olarak yönetebilirler (Erdamar ve Basık, 2006:2).

Muhasebe Sisteminin Gereklilikleri ve Etki Alanı

Muhasebe sistemi, işletmenin tutar ile belirtilen çeşitli hareketlerini kaydetme, sınıflandırma, özetleme, analiz, yorum ve raporlama işlemlerini yerine getirme işine yarar. İşletmelerin muhasebe sistemlerinde çeşitli hata ve düzensizlikler yapılabilmektedir. Bu hata ve düzensizlikleri önleyebilmek için etkili bir muhasebe ve bilgi sistemi oluşturmak gerekir. Başarılı bir muhasebe sisteminde aşağıdaki unsurların bulunması gerekir (Tokaç, 2006:21).

- İşletme faaliyetlerine uygun bir biçimde oluşturulmuş hesap planı,
- Hesapların işleyişini açıklayan muhasebe yönetmenliği,
- Bütçeleme sistemi
- İşletme faaliyetlerine uygun bir biçimde oluşturulmuş maliyet muhasebe sistemi,
- İyi bir belge akış düzeni,
- İyi bir bilgi işlem sistemi ile işletmenin yapısına uygun muhasebe yazılımları.

İşletmeler faaliyetlerini sürdürürken, çevrelerinde bulunan diğer işletmelerle, tüketicilerle, finans kuruluşlarıyla ve çeşitli kamu birimleri ile

ilişki içinde bulunurlar. Bu ilişkilerden birçoğu para birimi ile ifade edilebilen değer hareketlerinin ortaya çıkmasına neden olur. Bir işletmenin çevresi ile ilişkileri sonucunda ortaya çıkan bu değer hareketlerinin yanı sıra, işletme içinde meydana gelen olaylar nedeniyle de birçok değer hareketi söz konusudur. Muhasebe işletmenin ister çevre ile ilişkileri nedeniyle, isterse işletme içi olaylar nedeniyle ortaya çıksın tüm değer hareketlerini kaydeden, bunları kullanılabilir, işlenmiş bilgiler olarak rapor eden bir sistemdir (Erdamar ve Basık, 2006:2).

Muhasebe sisteminin sağladığı bilgiler su amaçlara hizmet eder (Tokaç, 2006:22):

- 1) Yöneticiler bu bilgiler sayesinde her hesap döneminde tekrarlanan rutin faaliyetler ile hangi hesap döneminde karşılaşılacağı önceden kestirilemeyen özel sorunları planlama ve kontrol olanağı bulurlar.
- 2) Ortaklar, alacaklılar ve devlet gibi, örgütün yönetimine fiilen katılmadıkları halde örgüt faaliyetlerine su veya bu şekilde etkilenen dış gruplar, örgüt ile olan ilişkileri hakkındaki kararlar alabilmek için bu bilgilerden yararlanırlar.

Muhasebe Bilgilerinin Özellikleri

Muhasebe işletmenin finansal durumu hakkında bilgi sağlar. Bu nedenle muhasebe “işletme dili” olarak adlandırılmaktadır. Başka bir ifadeyle muhasebe işletme ve işletmeyle ilgili menfaat grupları arasında haberleşmeyi sağlar. Haberleşme işlevi gerekli raporların gerekli zamanda ilgililere sunulmasıyla gerçekleştirilir. Başka bir ifade ile muhasebe bir bilgi sistemidir. Muhasebenin sağlamış olduğu bilgiler hazırlanan finansal tablolarda kullanılır. İşletmeyle ilgili menfaat grupları da bu finansal tablolardaki bilgileri kullanarak işletmeyle ilgili kararlar verirler. Bunun için muhasebenin sağladığı bilgilerin **ilgili** (finansal tablolarda kullanılacak bilgiler), **güvenilir**, **zamanlı** ve **doğru** olması gerekir, şu nitelikleri sağlaması gerekir(Küçüksavaş, 2005:7).

➤ Elde edilen bilgiler finansal tabloların düzenlenmesi için gerekli olmayan bilgiler ise bu bilgilerin bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle elde edilen bilgiler finansal tabloların düzenlenmesi ile ilgili bilgiler olmak zorundadır.

- Bu bilgilerin aynı zamanda güvenilir olması gerekir. Bu bilgilerin doğru olup olmadığı konusunda bir tereddüt varsa bu bilgilerinde bir anlamı olmayacaktır. Muhasebede bilgilerin güvenilirliği sosyal sorumluluk kavramının gereğidir. Bilgilerin güvenilirliği denetim raporları ile kanıtlanır.
- Muhasebe bilgileri zamanlı olmak zorundadır. Geç elde edilmiş bir bilginin bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle bilgilerin zamanında elde edilmiş olmaları gerekir.
- Muhasebe bilgileri aynı zamanda doğru olmak zorundadır. Doğru olmayan bilginin de bir anlamı olmayacaktır.

Muhasebenin Başlıca Fonksiyonları

Muhasebe kavramını anlayabilmek için tanımların yanı sıra fonksiyonların ve bu fonksiyonları yerine getirebilmek için muhasebe bölümünde yapılan işlerin de incelenmesi gerekir (Gökçen, 2009:4). Temel fonksiyonlar açısından şu üçlü ayrıma gidilebilecektir.

Yöneticilerine alacakları kararlarda yardımcı olmak

İşletme yöneticilerinin gelecekteki işletme faaliyetlerine yönelik kararlar almasında gerçekleşmiş işletme faaliyetlerine ilişkin muhasebe tarafından para ile ölçülerek kayıtlara alınmış, sınıflandırılmış, özetlenerek raporlanmış ve analiz edilerek yorumlanmış bilgiler kullanılmaktadır (Gökçen, 2009:4-6).

İşletmelerin değişik yönetim kademelerinde bulunan yöneticilerin işletmenin amaçlarına uygun olarak faaliyetlerini sürdürülebilmeleri için yetki ve sorumluluk alanları içinde, işletmenin yapısı ve faaliyetleri ile ilgili çok değişik kararlar almaları gerekmektedir. Her alanda olduğu gibi herhangi bir kararın alınabilmesi için birçok bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bilgiler işletmenin kendisi ile ilgili olabileceği gibi diğer işletmelere, işletmenin içinde bulunduğu çevreye ilişkin mali, sosyal, kültürel, yasal, siyasal ve ekonomik etkenleri de içerebilmektedir. İşletme kararların alınabilmesi için gerekli olan bu bilgiler işletme içi ve dışı bilgi kaynaklarından elde edilebilir. Muhasebenin karar alma süreçlerine etkisi ile ilgili şu hususların öneminden bahsedebiliriz (Erdamar ve Basık, 2006:1).

- İşletmenin yapısı ve faaliyetleri ile ilgili yapılacak planlamada, uygulamaya yönelik olarak alınan kararlarda, alınana bu kararların uygulanmasıyla birlikte yapılması gereken kontrollerde, alınan bu kararların işletmenin amaçlarına uygunluğunun analizinde gerekli bulunan bilgilerin elde edilmesinde muhasebe sistemi önemli bir yer tutmaktadır.

- Muhasebe sisteminin yalnızca işletme yöneticilerine değil aynı zamanda işletme sahip ve sahipleri, finans kuruluşları, çalışanlar, tüketiciler ve devlet gibi değişik işletme çıkar gruplarına karşı da sosyal ve yasal yükümlülükleri bulunmaktadır

İşletme ile ilgili olan taraflara işletme hakkında gerekli bilgileri sunmak

İşletme ile ilgili mali bilgilere sahip olmak isteyen ilgili taraflar, ihtiyaç duydukları bilgileri muhasebenin ürettiği raporlar aracılığı ile edinirler. İşletme ile ilgili taraflar aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir.

- Yöneticiler
- İşletme sahibi (veya ortaklar)
- Devlet
- İşletmede çalışanlar
- Satıcılar
- Alıcılar
- Kamuoyu
- Bankalar ve kredi kurumları
- Yatırım kararı verecek olan taraflar (potansiyel yatırımcılar)
- Rakip işletmeler

İşletme varlıklarını korumak

İşletmeler faaliyetleri gereği çeşitli varlıklara sahip olurlar. Örneğin bir market işletmesinde malların sergilendiği reyonlar, raflar, bu raflarda mallar, kasada nakit para bulunmaktadır. Bu varlıkların fiziki korunmasının yanı sıra kayıtlara alınarak tespit edilmesi gerekir. Eğer, bir işletmede varlıklara ait kayıt yapılmıyorsa; o işletmenin ne kadar varlığa sahip olduğu, bu varlıkların ne kadar eksildiği bilinmez. Muhasebe, işletme varlıklarının korunmasını ve

varlıkların çalınması, kaybolması vb. gibi nedenlerle azalmasına yönelik önlemler alınmasını sağlayacak fonksiyonları yerine getirir (Gökçen, 2009:4-6). Yine sağlık işletmesinde maliyeti çok ciddi boyutlarda cihazlar ve sarf malzemeleri ile oldukça çeşitli demirbaşlar bulunmakta ve birçok açıdan iyi muhasebe takibine ihtiyaç duyulmaktadır.

SAĞLIK BAKANLIĞI WEB SİTESİ ÜZERİNDEN YÜRÜTÜLEN UYGULAMALARIN HASTANELERDE KULLANIMI VE ALGILANIŞINA DAİR İNCELEME

Öncelikle Sağlık Bakanlığının web sitesi incelenmiş ve aşağıdaki uygulamaların sağlık kurumları için hizmete sunulmuş olduğu görülmüştür.

- Ağız Diş Sağlığı Bilgi Formları
- Aile Hekimliği Bilgi Sistemi
- Birim Performans Takip Sistemi
- Birinci Basamak Ek Ödeme Takip Sistemi
- Çekirdek Kaynak Yönetim Sistemi
- Doküman ve Is Akis Yönetim Sistemi
- Doktor Bilgi Bankası
- Döner Sermaye Bütçe Uygulaması
- E-Eğitim
- H1N1 İcmal Programı
- Hasta Hakları
- Hastane Bilgi Formları
- İhaleler
- İlaç ve tıbbi Cihaz Ulusal Bilgi Bankası
- İlçe Hastaneleri Bilgi Formları
- İşçi Sayısı Tespit Sistemi
- Karar Destek Sistemleri
- Kamu Hizmet Envanter Veri Giriş Programı
- Özel Poliklinik Bilgi Formları
- Özel Tıp ve Dal Merkezleri Bilgi Formları
- Özürlüler Veri Bankası
- Personel Bilgi Sistemleri
- Tek Düzen Muhasebe Sistemi

- Yeni Doğan İşitme Taraması
- Yeşil Kart Bilgi Sistemi
- Yeşil Kart Tahakkuk Bilgi Sistemi

(<http://www.saglikbakanligi.gov.tr>, 2010)

Bu uygulamalarla ilgili Yalova ilinden 1 devlet hastanesi, İstanbul ilinden 2 adet Kamu Eğitim Araştırma Hastanesi yetkilileriyle görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca bu hastanelerden birine finansal danışmanlık hizmeti vermiş bir danışmanla da görüşmeler yapılmıştır. Bu modüllerle ilgili alınan bilgiler değerlendirilerek muhasebe sistemi ile ilintili olabilecek ya da yardımcı olabilecek 14 modül tespit edilmiştir. On dört modülle ilgili elde edilen bilgiler aşağıda sıralanmıştır.

Ağız Diş Sağlığı Bilgi Sistemi

Kimler kullanıyor: Yetkili bilgi işlemciler ve müdür yardımcıları sistemi kullanıyor

Sisteme giriş şekli: Girişte şifre kullanılmakta ve yetki sınırlandırmaları bulunmakta.

Hastanede hangi unvanlar yetkilendiriliyor? Diş Doktoru ve Müdür Yardımcısı

Raporlama var mı? Var

Bilgi girişi var mı? Var

Pratik yararları nelerdir ya da kullanımı nasıldır? Tedavi olan hastaların tedavi aşamaları ilgili yerlere fatura edilerek takibi yapılıyor.

Birim Performans Takip Sistemi

Kimler kullanıyor: Bilgi işlemciler

Sisteme giriş şekli: Girişte şifre kullanılmakta ve yetki sınırlandırmaları bulunmakta.

Hastanede hangi unvanlar yetkilendiriliyor? Başhekim yardımcısı

Raporlama var mı? Var.

Bilgi girişi var mı? Var

Pratik yararları nelerdir ya da kullanımı nasıldır? Çalışanların ve Doktorların performansı ölçülerek döner sermaye payları hesaplanıyor ve giriliyor.

Birinci Basamak Ek Ödeme Takip Sistemi

Kimler kullanıyor: Muhasebe birimi

Sisteme giriş şekli: Girişte şifre kullanılmakta ve yetki sınırlandırmaları bulunmakta.

Hastanede hangi unvanlar yetkilendiriliyor ? Sayman ve İlgili Müdür yardımcısı

Raporlama var mı? Var

Bilgi girişi var mı? Var

Pratik yararları nelerdir ya da kullanımı nasıldır? Birinci basamak sağlık kurumlarındaki personelin ek ödemelerinin hesabına ilişkin modül.

Çekirdek Kaynak Yönetim Sistemi

Kimler kullanıyor: Depolar

Sisteme giriş şekli: Girişte şifre kullanılmakta ve yetki sınırlandırmaları bulunmakta.

Hastanede hangi unvanlar yetkilendiriliyor? Yetkilendirilmiş depo elemanları

Raporlama var mı? Var

Bilgi girişi var mı? Var

Pratik yararları nelerdir ya da kullanımı nasıldır? Hastane envanter sistemleri ile entegre edilmiş merkezi bir envanter sistemi olarak tanımlanabilir. Depolardaki bütün cihaz ve diğer malzemelerin eş anlı olarak izlenmesi için kurulmuş bir sistem. Entegrasyonun sağlanması bazı

durumlarda problemlili olabilmekte ancak uyumsuzlukların giderilmesi için aktif çalışmalar yürütülüyor.

Doküman ve İş Akış Yönetim Sistemi

Kimler kullanıyor: Bilgi işlem servisi

Sisteme giriş şekli: Girişte şifre kullanılmakta ve yetki sınırlandırmaları bulunmakta.

Hastanede hangi unvanlar yetkilendiriliyor ? İlgili Müdür yardımcıları

Raporlama var mı? Var

Bilgi girişi var mı? Var

Pratik yararları nelerdir ya da kullanımı nasıldır? Fatura vb evraklar Sosyal Güvenlik Kurumu'na gönderiliyor.

Döner Sermaye Bütçe Uygulaması

Kimler kullanıyor: Sayman, Başhekim

Sisteme giriş şekli: Girişte şifre kullanılmakta ve yetki sınırlandırmaları bulunmakta.

Hastanede hangi unvanlar yetkilendiriliyor? Sayman ve Muhasebe Birimi

Raporlama var mı? Var Bilgi girişi var mı? Var

Pratik yararları nelerdir ya da kullanımı nasıldır? Döner sermaye bütçesi hazırlanıyor.

E-Eğitim

Kimler kullanıyor: Bakanlık ve eğitimden sorumlu idareci

Sisteme giriş şekli: Girişte şifre kullanılmakta ve yetki sınırlandırmaları bulunmakta.

Hastanede hangi unvanlar yetkilendiriliyor? Bakanlık Birimi ve İlgili müdür yardımcısı

Raporlama var mı? Var

Bilgi girişi var mı? Var

Pratik yararları nelerdir ya da kullanımı nasıldır? Personel hem bakanlık hem de hastane tarafından sürekli eğitime tabi tutuluyor.

Hastane Bilgi Formları

Kimler kullanıyor: Bilgi işlemciler tarafından

Sisteme giriş şekli: Girişte şifre kullanılmakta ve yetki sınırlandırmaları bulunmakta.

Hastanede hangi unvanlar yetkilendiriliyor? Bilgi işlemciler ve başhekim tarafından

Raporlama var mı? Var

Bilgi girişi var mı? Var

Pratik yararları nelerdir ya da kullanımı nasıldır? Hastane ile ilgili bilgiler kayıt altına alınıyor. Yatak sayısı, personel, cihaz, ameliyathane sayısı vb. bilgiler giriliyor ve güncelleniyor.

İhaleler

Kimler kullanıyor: İlgili müdür yardımcısı ve Başhekim

Sisteme giriş şekli: Girişte şifre kullanılmakta ve yetki sınırlandırmaları bulunmakta.

Hastanede hangi unvanlar yetkilendiriliyor? Muhasebede sayman ve Başhekim

Raporlama var mı? Var

Bilgi girişi var mı? Var

Pratik yararları nelerdir ya da kullanımı nasıldır? Hastanenin temizlik, güvenlik ve sarf malzeme ihtiyaçları ihale usulü ile hizmet alınıyor. İhalelerin sonuçları ise bu modüle yazılıyor.

İşçi Sayısı Tespit Sistemi

Kimler kullanıyor: Başhekim yardımcıları

Sisteme giriş şekli: Girişte şifre kullanılmakta ve yetki sınırlandırmaları bulunmakta.

Hastanede hangi unvanlar yetkilendiriliyor? Temizlik, Güvenlik, Bilgi işlem birimlerinden sorumlu idareciler

Raporlama var mı? Var

Bilgi girişi var mı? Var

Pratik yararları nelerdir ya da kullanımı nasıldır? Temizlik, Güvenlik, Bilgi işlemci kadrosunda çalışan işçilerin sayısı tespit edilmektedir. Bu modüle Ocak ve Temmuz aylarında hastaneye ilişkin kapalı alan, yatak sayısı, çalışan kişi sayısı, acil başvuru sayısı, doğum sayısı vb. bir çok kriter girilerek elde edilecek katsayılar ve hesaplama sonrasında bu hastanelerin çalıştırabilecekleri maksimum personel sayıları tespit ediliyor.

Karar Destek Sistemleri

Kimler kullanıyor: İlgili birim amirleri ve Başhekim

Sisteme giriş şekli: Girişte şifre kullanılmakta ve yetki sınırlandırmaları bulunmakta.

Hastanede hangi unvanlar yetkilendiriliyor? İlgili amir ve Başhekim kullanıyor

Raporlama var mı? Var

Bilgi girişi var mı? Var

Pratik yararları nelerdir ya da kullanımı nasıldır? Hastanenin finansal durumu ve istatistikler var. Ayrıca bir hastane yetkilisi, komisyon kurulması ve takibinde de modülün kullanıldığını ifade etmiştir.

Personel Bilgi Sistemleri

Kimler kullanıyor: Personel şube sorumlusu ve müdür yardımcıları

Sisteme giriş şekli: Girişte şifre kullanılmakta ve yetki sınırlandırmaları bulunmakta.

Hastanede hangi unvanlar yetkilendiriliyor? İlgili müdür yardımcıları

Raporlama var mı? Var

Bilgi girişi var mı? Var

Pratik yararları nelerdir ya da kullanımı nasıldır? Personelin kadro, unvan, çalıştığı yer vb. bilgilerin girişi ve takibinin yapıldığı modül.

Tek Düzen Muhasebe Sistemi

Kimler kullanıyor: Sayman, Muhasebe çalışanları ve İlgili müdür yardımcısı

Sisteme giriş şekli: Girişte şifre kullanılmakta ve yetki sınırlandırmaları bulunmakta.

Hastanede hangi unvanlar yetkilendiriliyor? Muhasebe birimi, sayman

Raporlama var mı? Var Bilgi girişi var mı? Var

Pratik yararları nelerdir ya da kullanımı nasıldır? Hastanenin döner sermayesine ilişkin gelir giderlere ilişkin bütün kayıtların Tek Düzen Muhasebe Sistemine işlendiği ve birçok alt modüle ve raporlama sistemine sahip bir modül.

Yeşil Kart Tahakkuk Bilgi Sistemi

Kimler kullanıyor: İl sağlık müdürlüğü-Sağlık Grup Başk.

Sisteme giriş şekli: Girişte şifre kullanılmakta ve yetki sınırlandırmaları bulunmakta.

Hastanede hangi unvanlar yetkilendiriliyor? İl sağlık müdürlüğü çalışanları

Raporlama var mı? Var

Bilgi girişi var mı? Var

Pratik yararları nelerdir ya da kullanımı nasıldır? Tahakkuk eden evrakların ödeyici kamu kurumuna gönderilerek gerekli muhasebe ve diğer işlemlerin yapıldığı modül.

SONUÇ

Dünya piyasaları oldukça önemli ve hızlı gelişmeler yaşamaktadır. Bu hızlı gelişmeler karşısında rekabet kavramı önemli hale gelmektedir. Gerek kamu hastaneleri gerekse özel hastaneler verimliliklerini arttırabilmek ve sürdürebilmek için kurumsallaşma ilkelerine önem vermelidirler. Kurumsallaşma aynı zamanda iyi bir muhasebe sistemini de beraber getireceği için daha öngörülü kararlar alınmasını sağlayabilecektir.

Böylece, sağlık kurumlarında muhasebe sisteminin kalitesi, kurumsal yönetim yapısının geliştirilmesi, sürdürülebilir gelişmenin tesisi için kritik bir başarı faktörü haline gelmektedir. Sağlık kurumları bu sayede gerek öz sermayedarlarına gerekse de kendilerine borç yoluyla finansman sağlamış yatırımcılarına güven vererek ve sağlıklı bir şekilde büyüyerek ülke ekonomisini de katkı sağlamış olacaklardır.

Sağlık Bakanlığı'nın web sitesinden işlettiği yönetim, muhasebe ve istatistik modüllerinin hastanelerde ne şekilde kullanıldığı, hastaneler ile görüşülerek çalışmamızda özetlenmiştir. Bu modüllerin kullanımı ve karar süreçlerine dâhil edilip edilmediği ile ilgili şu sorunlar sıralanabilir.

- Çalışanlar modüllerin ne işe yaradığı konusunda yeterince bilgi sahibi değiller.
- Kullanıcıların önemli bir kısmı yeterli muhasebe ve mevzuat bilgisine sahip değil.
- Toplanan bilgilerin birbiriyle ilintili veri tabanlarında toplanması ve bazı modüllerin birbiri ile entegre alanlar içermesi önemlidir.
- Toplanan verilerin ne kadar incelenebildiği ve karar almada ne derece rol oynadığına dair tereddütler bulunmaktadır. Bu konu yeni bir çalışma ile araştırılabilecektir.
- Muhasebe veri tabanında toplanan verilerden karar alıcılara destek olabilecek tabloların ve grafiklerin üretilmesi ve bu konuda yöneticilerin eğitilmesi gerekmektedir.

Ayrıca modüllerle ilgili olarak görüştüğümüz hastaneler ve danışmandan elde edilen bilgilerle, muhasebe sistemi ve kurumsal yönetim gerekliliklerini birlikte değerlendirdiğimizde bu modüllerin işlevleri ile ilgili yaptığımız analizimiz aşağıdadır.

Web Tabanlı Uygulama	Muhasebe Sistemi Açısından Değerlendirme
Ağız Diş Sağlığı Bilgi Formları	Faturalama bilgilerinin de bu modülden girildiği bildirilmiştir. Bu açıdan muhasebe belgelerinin düzenli takibi, kayıtların güvenliği ve denetimi noktalarında muhasebe sistemine yardımcı bir modül olarak değerlendirilebilir.
Birim Performans Takip Sistemi	İşletmede kullanılan muhasebe sisteminin destekleyeceği bir modül olarak görülebilir. Muhasebe sistemi bu modülle entegre hale getirilerek aktarmaların ve hesaplamaların da otomasyona bağlanması sağlanabilir.
Birinci Basamak Ek Ödeme Takip Sistemi	Ek ödemelerin mevzuata uygun şekilde hesaplanması ve kaydedilmesi açısından önemli bir modül. İyi bir altyapı ile muhasebe sistemine entegre edilebilecek bir modül olarak görülmeli.
Çekirdek Kaynak Yönetim Sistemi	Kurumların tüm taşınır ve taşınmazlarının eş anlı takibi, stok kontrolü, kurumlar arası aktarma ve alışverişe hizmet etmesi yönleriyle çok önemli bir envanter programı.
Doküman ve İş Akis Yönetim Sistemi	Muhasebede belge düzeni açısından önemli bir görev ifa etme potansiyeline sahip bir modül olduğu söylenebilir.
Döner Sermaye Bütçe Uygulaması	Döner sermaye gelirlerinin tahmin edilmesi ve yasal kullanım alanları arasında harcama planlarının yönetim tarafından yapılması kurum hedeflerini gerçekleştirmede planlı hareket etme imkânı sağlamaktadır. Ayrıca personele dağıtılan döner sermaye fonlarının yıllık harcama planlarıyla uyumlu şekilde belirlenmesi açılarından önemli bir imkân sağlamaktadır.
E-Eğitim	Değişen muhasebeleştirme kuralları ve ihdas edilen hesapların tanıtımı açısından önemli bir modül olma potansiyeli bulunmaktadır.
Hastane Bilgi Formları	Muhasebeyi de ilgilendirecek bir takım istatistikler bu modülden toplanabilir. Çoğu zaman ise muhasebe de tutulan veri tabanları bu modüle bilgi kaynağı olabilecektir.

İhaleler	Özellikle mali şeffaflığın sağlanması ve maliyet kontrolünde etkisi olabilecek bir modül olarak görülebilir. Ayrıca muhasebenin olmazsa olmazı olan belge düzenine riayet için yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerin ve maliyet hesaplamalarının zamanında yapılıp yapılmadığının denetçiler tarafından merkezi şekilde kontrolü imkânlarını da arttıracaktır.
İşçi Sayısı Tespit Sistemi	Maliyetlerin kontrolü açısından önemli bir modül. Puantaj işlemlerinin yapılması gibi uygulamalarla zenginleştirilebilecek bir modül.
Karar Destek Sistemleri	Muhasebe kaydı doğurabilecek komisyon kararlarının ve değer belirleme tutanaklarının tutarlılığı ve komisyon işleyişlerinin etkinliği açılarından önemli olabilecek bir modül.
Personel Bilgi Sistemleri	Modülün hizmet satın almaları yoluyla istihdam edilen personeli de kapsar hale getirilmesi ve bu çalışanların izinleri ile giriş çıkışlarının da takip edilebilmesi durumunda ay sonu ödemelerine ilişkin tahakkukların kontrolü kolaylaşacaktır.
Tek Düzen Muhasebe Sistemi	Tek düzen muhasebe sistemine ilişkin modül muhasebe açısından oldukça hayati bir önem sahiptir. Saymanlıklar kanalıyla girilen fiş kayıtları ile tam bir muhasebe veri tabanı özelliğini kazanmıştır. Modül üzerinden ulaşılan fiş listeleri, mizan ve yardımcı defterler ile finansal tablo ve diğer raporlar oldukça kullanışlı bir şekilde düzenlenmiş olmasına karşın, hastanelerde personelin bu modülü kullanmada yeterince etkin olmayabildiği müşahede edilmiştir.
Yeşil Kart Tahakkuk Bilgi Sistemi	Kesilen faturalara ilişkin tahakkuk tahsilat rakamlarının ve oranlarının oluşturulması, fatura ve belge düzeninin sağlanması, yine fatura geri dönüşlerinin takibi ve oranlamaları açılarından muhasebe sistemi ile ilintili bir modül.

KAYNAKÇA

- Altuğ, O. (2006). *Maliyet Muhasebesi* (14.Baskı b.). İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Erdamar, C., ve Basık, F. O. (2006). *Finansal Muhasebe ve Tekdüzen Muhasebe Sistemi* (2.Baskı b.). İstanbul: Arıkan Yayınları.
- Erol, M. (2008). *Finansal Muhasebe*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Gökçen, G. (2009). *Genel Muhasebe* (2.Baskı b.). İstanbul: Beta Yayınları.
- <http://www.saglikbakanligi.gov.tr>. (2010). 01 19, 2011 tarihinde Sağlık Bakanlığı Web Sayfası: <http://www.saglikbakanligi.gov.tr> adresinden alındı

- Kavuncubaşı, Ş. (2000). *Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Köse, A. (2008). *Sağlık Kurumlarında Yönetim*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Kurtulmuş, S. (1998). *Sağlık Ekonomisi ve Hastane Yönetimi*. İstanbul: Değişim Dinamikleri Yayınları.
- Küçüksavaş, N. (2005). *Finansal Muhasebe* (10.Baskı b.). İstanbul: Kare Yayınları.
- Tokaç, A. (2006). *Finansal Muhasebe Uygulamaları*. İstanbul: Tunca Kitabevi.
- Yurdakul, Ç. (2007). *Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Uygulamaları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Yurdakul, Ç. (2003). *Şirketler Muhasebesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Yükçü, S. (2009). *Finansal Muhasebe*. İzmir: Birleşik Matbaacılık.